

Մանգրումի Էֆեաք

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԻՔԻՆՃԻ ՍԷՆԵ

1867 ՄԱՐՏ 4 ՃԻԻՄԱ ԻՐԹԵՍԻ

ՆԻՄԵՐՈ 290

Մանգրումի Էֆեաքը հաճախ 6 եանի տեղեւոյ 300
երանի վերելից, տեղեկի գրքովի, բոլոր քաղաքացիներ
ինչպէս օլաւադ, 200 զէ՛ օլաւադ, այլ թէ՛ 100 զէ՛ օլա-
ւադ, զի նիւթերի տարի 30 ար քաղաքացիներ թաղա-
քացի :

Ինչպէս թէ՛ զէ՛ օլաւադը ինչն, զի-
բնիկ տեղեւոյ 3, ինչն տեղեւոյ 2,
զի ինչն տեղեւոյ 4 տարի տեղեւոյ 1
էր զոլաւադը ալ ինչն տեղեւոյ 1 :

Մեքթուպ զի տարի, Պէյ-օլաւադ տարաւ-
467 նիւթերով տեղեւոյ 1 ԷՎԱՆՔ ԷՆԲԱԼՏ Բաղ-
նեմիտ, Կարապետ 8. Փանդուկէ կեօնեմիտէ քաղ-
աքացի :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԷԼԷԿՐՈՆԻԹԵ

(Այսին Հոգի ընդհանրապէս)

Փարիս, 14 մարտ, ախլամըն սաաթ 7
վէ 47 տաղաքացիներ :

Մ. Թիւրքի քէնտի սիւլալինի պէնան իտե-
րէք. « Եւրօպանըն վէ խուսուսիլի Զրան-
անըն աւալալ հաղորդի աղբր աղբ. չիւն-
քի հիւքիւմէթ լէր մուվաղէնէ բօլիթիգաւ-
նը թէրք պիւրի. միւլէթիք բօլիթիգաւնը
իթթիխաղ իթմիլէր տիր. Բուսիա վէ Բու-
սիա տէվէթիթիւնին հըրա ու թամար աղա-
մէթի, վաղթիմիդտէ տէրքնար օլան միւ-
լէթիլիք թէսապիւրուստան Ֆուրաթ ալա-
րադ, Եւրօպանը գօրգու թմադտա աղբ »
տէմիլ օլաւադ, վէ սէրպէտիէթիլէրին մու-
վաղէնէ բօլիթիգաւնտան իլէրու կէլմէք-
տէ օլաւադուստ ալիքնար իլէմիլ տիր. Մէգ-
քիւր նութգու զայլէթիլ տիգաթ վէ սիւ-
քիւթ իւզրէ տիլնէմիլէր տիր :

Վիէննա, 15 մարտ, աապալըն սաաթ
9 ունտա :

Իսհամը Ումուսիլիէ :

Լօնտրա, մարտ 14 գաբանտը 30 :

Շարք մէսէլէսինին եաղնտա հալլ օլու-
նաճաղընա իւմիտ վէրիճի սուրէթտէ Զրան-
աա, Բուսիա վէ ինկիլթէրա տէվէթիլէրի պէ-
նինտէ իթթիքադ հաալլ օլաւադ օլաւադուստ
Լա Զրանա նամ զաղէթա թաստիգ իթմիլ
տիր :

Իրլանտա իսթիլալը պիթմիլ կիպի կէ-
րիւնիւր :

Վիէննա, 15 մարտ, ախլամըն սաաթ 9
վէ 50 տաղաքացիներ :

Մարտ 15 բիւշալը :

ԷՍԶԱՍԸ ՈՒՄՈՒՄԻԹԵ

Փարիս :

Լօնտրա :

Ալըլալ	30-25	Ալըլալ	50
Գաբանտը	30-10	Գաբանտը	---
Օւմուսիլի Էֆեաքը 1863 թ. :			
Ալըլալ	232-50		
Փարիս ֆիւրա-0/0 3 ֆիւրէլէ :			
Ալըլալ	68-82		
Գաբանտը	69-97		

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻԹԵ

Գարու տանը իւրտմէթի ճէլիլէսի քէ-
մաքեան տօնանմալի հիւմայուսուսէն էմրի
գօմանտաւնը իտարէ իթմէք իւզրէ,
Թէրաւնէի ամիրէնին քեաֆֆէթի ումուրը
մալիլէսինին թէսալիլէթի, պու տեֆա
թէշթիլ պուլլուստ ումուրը պահրիլէ
նազարէթինէ հալալէ պուլլուստը : Վէ
իւզպու նազարէթ տալիս, պա իրաւի սէ-
նիլէ խաղնէի խասսէ նազարէ տէվէթիլ
Հազար բաշա հազարէթիլէրին :

Մու զայիմագամը Եէմէն միւ թէսար-
ըլթը սաալը սէտտէթիլ Սի Եալէր բա-
շա հազարէթիլէրին :

Սարաֆլար քէթիլիւտաւ սէտտէթ-
իլ Գէորգ Էֆէնտիլիլ լիւթպէի ուլա սը-
նըթը սանիսի թէվիճի պուլլուստը տուլ :

— Տիւնքի Լէվանթտա շու աթիտէթի
հալաւիսաթ օգուստու շուլա, Էկէր սա-
հիս իսէ շաւանը թէսալիլ տիր :

« Պու սաալա, մարտ 11 տէ Բիւլա-
տան չըգարագ պուլաւա կէլմիլ օլան
թրիլէսթէ վարօրուստան ալտըղընը հա-
վաւիստըն խիւ խաստընը պէտան իտէրիգ :

« Էն գիտտէ միւ հիւմ պիւր հատիսէ,
Արգատի նամ վարօրուստան պիլիլիլ տէֆա-
սը կիպի ինչնիլ տէֆա օլարագ Զիւրաթ
իլլէտիկի սէֆէրիլին քեալիլէն իճրասընա
մուվաֆֆադ օլապիլմիլ տիր. Մէգքիւր
վարօր մարտ 9 տա Շիրաւան հարէթիլ ի-
լէ, վէ տէրուսինտէ միւ հիւմաթ վէ լէ-
վաղիմաթը սայիլէ տօլու օլաւադը հալալ
Կիրիտէ Կօլճու օլաւադ, վէ բազար իրթէ-
սի կիւնիլ, Եանիլ պիւր կիւն սօնրա, քէն-
տի հոմուսիլիլ պօշալթիլ տէֆա պաշ-
գա, 200 Ֆամիլիա գաւաթ տալիլ Կիրիտ-
իլ ալարագ սաալա հաւանը ալտէթ իթմիլ
տիր :

« Ժէնէրալ Կարիպալտինին օլու Մէ-
նօթի, անճագ 26 շաղարընտա օլաւա-
դը հալալէ, պիւր գրթա Եէլլէն կէմիլի-
նէ բաքիպէն, պու կիւնիլ տէ Շիրաւա
կէլմիլ, վէ պիլլիլ տէ տալիլ 300 զըթա
Միւնիէ գարապիւնաւալա Էշալլի սայիլէ
կէթիլմիլ տիր :

« Մէգքիւր գարապիւնաւալա իլէ Էշա-
լի սայիլէ, իթալիաւա պուլաւա, վէ
քէնտի բէտէրի Կարիպալտինին թահթը
րիտաթիլին տէ օլաւա Կիւնան գօմիլթէսի
թարաֆընտան կէօնտէրիլմիլ տիր. Մէ-
նօթի Կիրիտէ կիթմէք նիլլէթիլ տէ օլ-
մաղնի, Շիրաւա Կարիպալտինին գօմիլթի-
տա թարաֆընտան, օրաւա հիւմ իթ-
մէթտէ օլան գարու լէթ ու սէֆալթ մէլ-
տանն գօմուլարագ, մէգքիւր նիլլէթիլ-
տէն սարֆը նազար իլլէմէսինէ շալըն-
մը իսէտէ, սէօլ քեալ իթմէմիլ տիր. շիւ-
նիւ միւմայիլէյն տէլիգանը, քէնտիսի-
նին ճէպէլիլ գալալարտա պուլաւադ-
ըղա ալընմը օլաւա, վէ հիւ պիւր թէն-
լիլթէտէն գօրգաւաւաղը ճէվապընը վէր-
միլ տիր. Միւմայիլէյն տէլիգանը շէրէ-
ֆինէ Շիրաւա պիւր աղիւ գիտաֆէթ վէ.
րիլլէրէք խաթը թաթիլագ զըլնաւաղը
սէօլլէնմէթտէ տիր :

« Շիրաւան թապ ու նէշը իտիլմէք
տէ օլան Նօմօս նամ զաղէթտա, կիւ-
լեա ճէգիլթէյն մէգպուլտէ մուգիմ Տէվ-
էթի ալիլէ գօնսօլաւա Տանիլ Էֆէնտի
հազարընտա զուհուրա կէլմիլ տիր տէյի
պիւր թազըմ հազարէթ ու թէհիւտաթ
հիլթալէսի տէրճ իտիլիպ, վէ քէզալթը
օրաւա իլլէ նէֆէր Օսմանը գաւաթաւա-
լընըն Էօլտիլիլ մէլլէլիլ նազը օլաւադը
իսէտէ, պուլալ Էօլլէ պիւր գաշ տիպ-
լաւաթլարըն սէմի իթիպար իթտիլլէրի
կիպի սահիս օլմաւըպ, իլա պիւթիւն
պիւթիւն շիւքէլիլ շէյլէր տիրլէր :

« Հիւքիւմէթին Փարիստէն ալտըղը

պիր գըթա թէլէկրաֆա նէգարէն, հէ-
քիմէր ժէնէրալ Գալէրճիյէ, Ամէրիգա-
ճա տէրքեար օլան Խօճուլուգլարընա
տէվամ իթմէմէլէրինի նասիհաթ վէրմիշ-
լէր տիր, վէ հիւքիւմէթ թարաֆընտան
Մ. Բանկասէ, միւմաիլէյճ ժէնէրալըն
Եէրինէ Վօշինկիթընա կէօնտէրիմիշ տիր:

«Մուխպիրիմիզին վէրտիկի մալիւմա-
թա կէօրէ, մէքթուպլարընը գաթաթմազ
իւզրէ իքէն, Արգատի նամ վարօր Յ սա-
աթ տօլաշտըգտան սօնրա, Մէնօթթի
Կարիպալտի վէ պիր թագըմ տախի Կի-
րիտի Ֆամիլէալար պիրլէքտէ օլտուղու
հալտէ Բիրէաեա կէլմիշ տիր:

«Մէնօթթի Կարիպալտի, Աթինաուա
պիր գաշ կիւն տուրտուգտան սօնրա,
Շիրաեա ափտէթ իտէճէք, վէ Արգատի
իսէ իւշիւնճիւ տէֆա օլտուղու հալտէ,
ամատէ պուլունան միւհիմմաթը ալա-
ճազ իմիշ:

«Օսմանլը գարաղօլ տօնանմասընտան
թալիւս նամ վարօր տախի օրալարտա կէ-
զինմէքտէ, վէ մէզքիւր վարօրու թուլ-
մազ նիյէթինտէ պուլունմազտա իմիշ:»

— Կիրիտտէքի ասաքիրի Շահանէյի,
մուրախսա բաշա հազրէթլէրի ափմի-
րինտէ օլտուղու հալտէ գուճանտա իթ-
մէք իւզրէ, Հիւսէյին բաշա օլ թարաֆա
սէվգ օլունմուշ տուր:

— Իզգէտտին նամ վարօրու հիւմա-
եուն իլէ, պու սալը կիւնիւ Կիրիտէ աս-
կէր կէօնտէրիմիշ տիր:

— Պիր գաշ աեֆա տըր Սէֆիրլէր ճա-
նիպինտէն Ֆրանսա սէֆիրի Մ. Պաւրէ
Ճէնապլէրինէ զիեաֆէթլէր վէրիմէքտէ
օլտուղունտան, եարըն տախի Ֆրանսա
սէֆարէթիտանէսինտէ գարշըլըգ զիեա-
ֆէթ վէրիլէճէկի հափաթիսաթտան տըր:

— Մուխպիր նամ Օսմանլըճա դազէթա
մուհարրիի Ալի Էֆէնտինին Գասթամու-
նիյէ նէֆ իտիմէսինէ սէպէպ, մէզքիւր
դազէթաուա տէրճ իյլէտիկի պազը պահա-
լարը օլմուշ տուր գանն օլունմազտա իտի
իսէտէ, պազըլարըն սէյլէտիկինէ կէօրէ,
միւմաիլէյճ կէնճ հօճա, Ճէվամիի շէ-
րիֆէտէ վազ վէրտիկինտէ մէզհէպէ թօ-
գունուր մէգալաթտա պուլունմասընտան
նէշէթ իթմիշ տիր:

— Պազը պաթլար քէնտի խայըրխահ-
լըգլարըն իպրազ իլէ, Իլմիտ գարիեթլէրի
պիշարէկեանը իեանէսինէ հիսսէմէնտ օլ-
մազ միւրատ իթմէքտէ օլուպ, Ֆազաթ
քիմէ թէսլիմիլէ կէօնտէրիմէքլէքտէ կիւճ-
լիւք հիսս իթտիքլէրինի իշիթտիկիմիզ-
տէն, միւվէզգիմիզ Միրիճան ալապարա
թէսլիմ իթտիքլէրինտէ թարաֆըմըգա
կէլէճէկի, վէ օլ կիւն եախօտ ֆէրտասը
կիւնիւ Մանգուլմէմիզտէ օգուեաճազլա-
լը զըմիւրնտա Էմին օլապիլէճէքլէրինի պէ-
եան իտէրիզ:

— Էվրօպալըլարըն մէմուլէքի մահրու-
սէյի Շահանէտէ Էմլըք սահիպի օլմա-
լարընա պազը շարթլար իլէ միւսաատէ
օլունմասընա Պապը-ալիճէ գարար վէրիլ-
տիքտէն պաշգա, գաթը հազրէթի Մէյ-
շէիթթէնահի թարաֆընտան լազըմկէ-
էն «Ֆէթվասընը» տախի իթա օլուն-
տուղու հափաթիստէն տիր:

— Մէմուլէքի մահրուսէյի Շահանէ-
նին հէր թարաֆընտա վիլայէթ ուսու-
լի Ճէտիտէսինին իճրասընա Պապը-ալիտէ
գարար վէրիլտիկինտէն, վէ շու ուսուլի
մէնֆաթիւմիւլ սայէսինտէ, իհտասը
շէրիֆիյլէ միւլթիթիւր պուլունան տէվ-
լէթլու Միտհէթ բաշա հազրէթլէրի սալ-
ու հիմմէթլէրիլէ իքի սէնէտէն պէրու
մուհասսէնաթը քէսիրէսի միւշահէտէ
իտիլմիշ օլմասընա մէպնի, օլ պապտէ
Պապը-ալիտէ թէշքիլ պուլլուլան գօմի-
սիօնտա թիեասէթ իյլէմէք իւզրէ, վա-
լի միւշարիլէյճ հազրէթլէրինին Տէր-
սէատէթէ շաղըլըղը Կազէթ տիւ Լը-
վանտա օգունմուշ տուր:

— Զապթիյէ միւշիլի տէվէթլու իս-
մայիլ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան,
մահպուսիտանէլէրին աշվալը հազրէսինի
թէֆթիլ վէ թէճէսսիւստէն սօնրա, իս-
լահը հալլէրինէ հիմմէթէ միւսարաթ
նիյէթի խայրիյէսիլէ պիւ գօմիսիօն թէշ-
քիլ պուլլուլտուղու մա մէմուլէնիյէ
դազէթալարտա օգունմուշ տուր:

— Իզմիրտէ շէտիտ սուրէթտէ պիր
զէլզէլէ օլմուշ տուր տէյի պիր թէվա-
թուր շըգմըշ իսէտէ, Էմիլիյէթէ շաեան
պիր շէյ օգունուպ վէ իշիտիլէմէմիշ օլ-
տուղունտան, եարըն օլմասը իհթիմալի-
նի իւմիտի գալի իլէ պէեան իտէրիզ:

— Թարաֆը մէրհամէթվայէյի հազ-
րէթի փատիշահիտէն, Միտիլի Ճէզիրէ-
սինէ Մարգօ բաշա հազրէթլէրի իլէ 2500
տտէտ լիւրա, վէ 1000 չուվալ տախի ուն
իրասլինէ լուլթ ու մէրհամէթ պուլ-
լուլմուշ տուր:

— Արսլանպէկ գարիյէսի պիշարէկեա-
նը աշվալը սէֆիլանէսինի պէեան իլէ
լազըմկէլէն իմատու ու մուսուլմէթի բաթ-
րիքիսանտէն իսթիտա զըմիւրնտա տէր
Մարտիրոս հայըն պուլրաեա կէլտիկինի
պիլտիրմիշ իտիք:

Մէրգուլման պիշարէկեան հազընտա
ճայիզ օլանըն թէշէքքիւր վէ գարարը նի-
յէթիլէ, տիւնքի կիւն սրազան Պատ-
րիարք հայր հազրէթլէրի թարաֆընտան
պիր գըթա մէքթուպ թահրիրիլէ, ա-
ճիլլէրի բաթրիքիսանէյէ չաղըլըշ իսէմ-
տէ, մա թէէսսիւլ պէեան իտէրիմէքի,
մէզքիւր մէքթուպու բաթրիքիսանէ խա-
տէմէսինտէն պիրիսի, պու կիւն սաաթ
պէշտէ պիզէ կէթիրմիշ տիր:

— Շու աթիտէքի մէքթուպ տիգգա-
թա շաեան օլտուղունտան, թարաֆը-
մըգտան հիւ պիր շէյ սէյլէմէքսիզին ալ-
նէն տէրճ իտէրիզ:

... Խմբագիր
Թէպէտ բաղդ չունինք ձեր պատուական
լրագիրը ստանալ եւ կարգալ, բայց միշտ
ձեր բարի համբաւը լսում ենք, որ Ազգին
ծառայում էք անձնանուէր հոգեով եւ չէք
խնայում մին ճշմարտութիւն յայտնել եւ ա-
մեն ստույթիւն յանդիմանել. ուստի փոտա-
հանալով ձեր ճշմարտասէր եւ ազգասէր հո-
գեոյն վերայ, գրում ենք մի ցաւալի իրողու-
թիւն եւ խնդրում ենք որ հրատարակէք
ձեր պատուական լրագրի մէջ:

Յայտնի է ձեզ... Խմբագիր, որ բո-
լոր Ռուսաստանի մէջ միայն Ներսիսեան
ուսումնարանն է, որից Ազգը յոյս ունի պը-
տուղ քաղել իրան ապագային համար, եւ
սակայն ոչ մի ուսումնարան չըկայ, որ ի-
րան հիմնադրութեան օրից 'ի վեր այնքան
խոռովութեան եւ մատուցեան հանդիսա-
րան դարձած լինի ինչպէս Ներսիսեան ու-
սումնարանը: Սրա պատճառը այն է, որ ե-
րանելի հիմնադրի կամքով այս դպրոցը կա-
ռավարութեան ձեռքը չէ յանձնուած, ինչ-
պէս յանձնուած են դժբաղդարար Լաղար-
եան եւ Խալիպեան ուսումնարանները: Ներ-
սիսեան դպրոցի ծածուկ թշնամիները նրա
անկախութիւնը ջնջելու համար հազար տե-
սակ չար հնարքներ գործ դրած են մինչեւ
ցայսօր. երբեմն բողոքականութեան դըպ-
րոց անուանելով, երբեմն ապստամբութեան
եւ երբեմն գալթակղութեան, եւ այս ա-
նունները անխղճաբար տուած են նրան բուն
Հայկական դպրոց լինելու համար:

Շատ երկար են այս դպրոցի գլխով ան-
ցած անցքերը, եւ եթէ գրենք, բազմահա-
տոր գրքեր հարկաւոր են, բայց մենք միայն
համառօտ կը գրենք անցեալ տարուան ցա-
ւալի դէպքերը: Յունիս ամսոյ մէջ դպրոցիս
Պատմութեան եւ Այխարհագրութեան ու-
սուցիչ Գէորգ Արովեանցը արձակուեցաւ
Նադիրով հոգաբարցուի եւ Ֆօնդօեօվ տես-
չի թելադրութեամբ, որպէս թէ Հայոց պատ-
մութեան դասերի մէջ աղատ հոգի է սո-
վորցնում աշակերտներին, եւ նրա արձակ-
մանից յետոյ ազգային պատմութիւնը եւ աշ-
խարհագրութիւնը իսպառ վերացաւ դպրոցից
որ բոլոր ազգայնաց սրտի համար մեծ ցաւ է:
Այս դէպքը, որ խոցոտիչ ցաւ պատճառեց
աշակերտաց սրտի մէջ՝ շատ գաղտնիքներ
երեւան հանց: Վասն զի, մենք որ ամե-
նեւին յոյս չունէինք՝ որ Նադիրովը եւ Ֆօն-
դօեօվը դպրոցի ազգային հոգեոյն թշնամի
լինին, վերջը հակառակը տեսանք, որովհե-
տեւ իմացուեցաւ որ այս անձինքը առան-
ձին կապակցութիւն ունենալով տէրութեան
արքունի դպրոցի (Գիմնազիայի) գլխաւոր
տեսուչ (Ինսպէկտօր) Ռուսագրի Նեվերովի
հետ, նրա խորհրդովն են այս բաները արեւ:
Որովհետեւ, երբոր աշակերտները չը դիմա-
նալով բողոքեցին առաջնորդին՝ Հայոց պատ-
մութեան վերանալուն համար առաջնորդը մեծ
ժողով կազմեց աշակերտաց գանգատները քն-
նելու, եւ քննութեան մէջ մի քանի աշակերա-

